

Palestiniernas rätt att göra motstånd och Israels anspråk på självförsvar

Den israeliska militäroffensiven i Gazaremsan, som inleddes den 7 oktober 2023, har orsakat förödande förstörelse och mänskliga förluster. Över 61 200 palestinier har dödats – uppskattningsvis 80 % civila – hela städer som Rafah har jämnats med marken, och 80 % av Gazas infrastruktur, inklusive sjukhus, skolor och vattensystem, har förstörts. Denna offensiv kan inte klassificeras som ett konventionellt "krig". Istället för en väpnad konflikt mellan två suveräna stater är det en attack från en ockupationsmakt mot en civilbefolkning under dess kontroll. Denna essä argumenterar för tre sammanhängande rättsliga punkter: (1) palestinier har en erkänd rätt enligt internationell rätt att göra motstånd mot ockupation; (2) Israel, som ockupationsmakt, kan inte lagligen åberopa självförsvar enligt artikel 51 i FN-stadgan för att rättfärdiga sin militära kampanj i Gaza; och (3) Israels handlingar utgör upprepade och grova brott mot internationell rätt, inklusive olaglig ockupation, apartheid och systematisk likgiltighet för rättsliga normer.

Palestiniernas rätt att göra motstånd mot ockupation

Rätten att göra motstånd mot utländsk ockupation är stadigt förankrad i internationell rätt. Den härrör från principen om självbestämmande, som är inskriven i artikel 1 i FN-stadgan, Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR) och Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR). För palestinier, som lever under israelisk ockupation sedan 1967 i Västbanken, Östra Jerusalem och Gaza, har denna rätt särskild betydelse.

FN:s generalförsamling har bekräftat motståndets legitimitet i flera resolutioner. Resolution 37/43 (1982) deklarerar "legitimiteten i folkens kamp för oberoende, territoriell integritet, nationell enhet och befrielse från kolonialt och utländskt herravälde och utländsk ockupation med alla tillgängliga medel, inklusive väpnad kamp". Dessutom erkänner artikel 1(4) i tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna (1977) väpnade konflikter där folk gör motstånd mot utländsk ockupation eller kolonial dominans som internationella väpnade konflikter, vilket ger sådana strider legitimitet enligt internationell humanitär rätt (IHL).

Även om Israel formellt drog tillbaka sina bosättningar från Gaza 2005, bekräftade Internationella domstolen (ICJ) i sitt rådgivande yttrande från juli 2024 att Gaza fortfarande är ockuperat enligt internationell rätt, med tanke på Israels effektiva kontroll över dess gränser, luftrum och maritima tillgång. Denna rättsliga status aktiverar det palestinska folkets rätt att göra motstånd mot ockupationen.

Israels oförmåga att åberopa självförsvar mot ockuperat territorium

Israel åberopar ofta artikel 51 i FN-stadgan för att rättfärdiga sina militära handlingar som självförsvar. Denna rättsliga grund är dock inte tillämplig i samband med ockuperat territorium. ICJ:s rådgivande yttrande från 2004 om *Rättsliga konsekvenser av byggandet av en mur på det ockuperade palestinska territoriet* klargjorde att självförsvar enligt artikel 51 endast gäller som svar på ett väpnat angrepp från en annan stat. Domstolen uttalade tydligt:

”Artikel 51 i stadgan... har ingen relevans i detta fall, eftersom Israel inte hävdar att attackerna mot det kan tillskrivas en utländsk stat.” (ICJ, 2004, par. 139)

Istället är Israel, som ockupationsmakt, bundet av Fjärde Genèvekonventionen (1949), som reglerar dess skyldigheter gentemot den ockuperade befolkningen. Dessa inkluderar skydd av civila (artiklarna 27 och 33), förbud mot kollektiv bestraffning och plikten att säkerställa tillgång till grundläggande resurser som mat, vatten och medicinsk vård (artiklarna 49 och 55).

Israels militära agerande i Gaza bryter flagrant mot dessa skyldigheter. Döden av över 61 200 palestinier – de flesta kvinnor och barn – tillsammans med förstörelsen av 80 % av bostäder, sjukhus och skolor, kan inte rättfärdigas med någon legitim säkerhetsanledning. Belägringen och blockaden av Gaza, som varit i kraft sedan 2007, utgör kollektiv bestraffning enligt IHL och har fördömts som sådan av FN:s undersökningsmission om Gazakonflikten (2009) och bekräftats på nytt av Amnesty International 2024.

Särskilt grovt var anfallet mot Rafah i maj 2024, som inleddes trots preliminära åtgärder utfärdade av ICJ i fallet om folkmord *Sydafrika mot Israel*. Operationen fördrev 1,2 miljoner palestinier och stängde Rafah-övergången – den huvudsakliga porten för humanitär hjälp – vilket ytterligare förvärrade den humanitära krisen. Förstörelsen av Gazas miljö och jordbruksinfrastruktur, inklusive 80 % av växtligheten, 70 % av jordbruksmarken, 47 % av grundvattenbrunnarna och 65 % av vattentankarna, bryter mot artikel 55 i Fjärde Genèvekonventionen, som ålägger ockupationsmakten att säkerställa livsmedels- och medicinska förnödenheter för befolkningen.

Upprepade brott och urholkning av rättsliga normer

Israels politik på det ockuperade palestinska territoriet (OPT) avslöjar ett konsekvent mönster av brott mot internationell rätt och ignorering av rättsliga skyldigheter, samtidigt som andra fördöms för liknande beteenden. Dessa brott är tydliga inom tre huvudsakliga områden:

Expansionism och olagliga bosättningar

Enligt artikel 49(6) i Fjärde Genèvekonventionen är överföring av ockupantens befolkning till ockuperat territorium förbjudet. Ändå har Israel godkänt byggandet av nära 24 000 bösättarboenden på Västbanken mellan 2009 och 2020 och kontrollerar över 675 000 dunam av Västbankens mark för bosättningar. Dessa handlingar har fragmenterat palestinskt territorium och undergrävt möjligheten till en framtida palestinsk stat.

ICJ:s rådgivande yttrande från 2024 bekräftade olagligheten hos dessa bosättningar och beordrade Israel att demontera dem och avsluta ockupationen senast september 2025. Dessutom bryter Israels oproportionerliga användning av gemensamma naturresurser, inklusive exploatering av 90 % av vattenförsörjningen från Bergsakvifären, mot IHL-förbud mot resursutnyttjande på ockuperade områden.

Apartheid som ett brott mot mänskligheten

Internationella människorättsorganisationer – inklusive Amnesty International (2022) och Human Rights Watch (2021) – har fastställt att Israels politik motsvarar apartheid enligt internationell rätt. Apartheidkonventionen från 1973 och artikel 7(2)(h) i Romstadgan definierar apartheid som ett institutionaliserat system av systematiskt förtryck av en rasgrupp över en annan.

Israels regim uppfyller denna definition:

- **Dubbla rättssystem:** Palestinier på Västbanken lyder under militärlagar, medan judiska bosättare åtnjuter civilrättsligt skydd.
- **Tvångsförflyttning:** Tiotusentals palestinier har förlorat sina uppehållsrättigheter, och över 35 beduinbyar förblir oerkända.
- **Nationalitetsdiskriminering:** Palestinier i OPT förblir statslösa, nekade både israeliskt medborgarskap och en suverän palestinsk stat.

ICJ:s dom från 2024 bekräftade apartheidbeteckningen och hänvisade till systematisk dominans och förtryck som juridiskt fastställda.

Urskillningslöst och oproportionerligt användande av militärt våld

Israels militära agerande i Gaza bryter upprepade gånger mot IHL-principerna om åtskillnad, proportionalitet och nödvändighet. Specifika krigsförbrytelser enligt artikel 8 i Romstadgan inkluderar:

- **Riktade attacker mot civila eller civil infrastruktur** (artikel 8(2)(b)(ii))
- **Oproportionerliga attacker** (artikel 8(2)(b)(iv))
- **Utsvältning av civila som krigsmetod** (artikel 8(2)(b)(xxv))

Exempel inkluderar:

- Flygattacken den 16 april 2024 mot flyktinglägret Al-Maghazi, som dödade 15 civila, inklusive 10 barn.
- Bombningarna i oktober 2024 mot Al-Tabaeen-skolan och Shuhada al-Aqsa-moskén, som dödade över 100 personer.
- Döden av 217 journalister, 120 akademiker och 224 humanitära hjälparbetare, inklusive 179 UNRWA-anställda.

Dessa handlingar gör stora delar av Gaza obeboeliga, uppfyller kriterierna för etnisk rensning och möjligen folkmord, som ICJ noterade i januari och maj 2024.

Dubbeltolkningar och rättsligt undantagstillstånd

Trots sina brott ifrågasätter Israel regelbundet tillämpningen av internationell rätt. Israeliska tjänstemän hävdar att Västbanken och Gaza är "omtvistade" territorier, inte ockuperade, och avfärdar ICJ:s domar som icke-bindande. Ändå åberopar Israel ofta internationell rätt för att fördöma andra, såsom Iran, Hizbollah eller själva ICC. Denna selektiva efterlevnad urholkar rättsstaten och hindrar meningsfull ansvarsskyldighet, särskilt med tanke på det konsekventa skyddet av Israel genom amerikanska veton i FN:s säkerhetsråd.

Slutsats

Israels militära offensiv i Gaza är långt ifrån en laglig självförsvarsåtgärd; den utgör ett grovt och pågående brott mot internationell rätt. Som ockupationsmakt har Israel ingen laglig rätt att föra krig mot den befolkning den kontrollerar. Palestiniernas rätt att göra motstånd mot ockupationen är inskriven i internationell rätt, även om detta motstånd måste följa humanitära normer. Israels systematiska brott – inklusive krigsförbrytelser, kollektiv bestraffning, apartheid och expansionism – kräver brådskande internationellt ansvar. ICJ:s domar från 2024, tillsammans med växande bevis från människorättsorganisationer, gör det tydligt att straffrihet inte längre kan tolereras. Att upprätthålla internationell rätt kräver att Israels handlingar behandlas inte som undantag, utan som kriminella – och att medskyldiga, inklusive utländska stater, hålls lika ansvariga enligt Folkmordskonventionen, Romstadgan och principerna i FN-stadgan.